

La lluita inútil

Madrid és la ciutat del món que més ha fet per perdre el seu caràcter provincial. L'esforç ha estat considerable.

Jo no coneix res tan deliciosament provincial com, en certs aspectes, la vida de París, on la gent viu les seves hores més íntimes i dolces en l'ambient tediós, limitat i provincial del seu barri. París realitza pel centre bullicios i agitat de la ciutat les excursions ràpides a què l'obliga el seu treball, però després torna al gris refugi dels seus barris familiars. I allí es troben totes les joies humils que constitueixen la vida provinciana, amb un ritme lent i tan cansat com el pugui tenir una ciutat de tercer ordre amb guarnició: el salut al botiguer de la cantonada, el somriure o la mirada al veí, el xafardeig de la portera, la partida de cartes al cafè, la sessió de cinema amb pel·lícules que han passat l'any anterior per les grans sales dels bulevards, la compra del mateix diari, a la mateixa hora, al mateix venedor. Quan la bullicia de la gran ciutat fa una inesperada irrupció al barri o travessa el carrer un autocar amb turistes estrangers, es produeix el mateix fenomen que quan a la taverna d'un port de pescadors de la Costa Brava entra un mariner anglès. Si això és provincianisme, París és, sens dubte, una ciutat molt provinciana: és a dir, d'encisaments familiars i senzills.

Però el que Madrid ha tractat d'extirpar és el seu provincianisme extern, castís, el seu tipisme. Per això la seva aspiració és tenir aspecte modern i cosmopolita: és a dir, adquirir el que podríem anomenar estil de gratacels.

La Gran Via representa, a Madrid, la lluita contra el caràcter provincial de la ciutat. No importa que les voreres d'aquesta important avinguda estiguin plenes de pobres, d'esguerrats i de venedors de bitllets de loteria, de plomes estilogràfiques i de fulles d'afaitar. És que la victòria no ha estat encara completa. Tampoc el gratacels no ha triomfat definitivament damunt de la capa, però la persegueix d'una manera implacable.

Davant dels modestos gratacels de la Gran Via, els bons madrilenys se senten orgullosos. Allò és modern i cosmopolita. Potser no s'han detingut a meditar sobre la inutilitat de l'esforç arquitectònic que representa aquesta construcció urbana en sentit vertical, com si faltés terra als peus, com si Madrid fos una illa, sense possibilitats d'eixampla, i no pogués comptar, com compta, amb totes les planúries de la Manxa per estendre's. Madrid, segurament, hauria lluitat millor contra el provincianisme convertint-se en una ciutat de cases baixes amb jardí. Li sobra terra per totes bandes i cap cinyell no la subjecta. Podia haver pensat que el primer gratacels del món s'ha construït a pocs quilòmetres de la Gran Via, a l'Escorial. El Monestir és, en efecte, un gratacels ajagut, horitzontal. Herrera no tingué necessitat de plantar-lo verticalment perquè li sobrava terra per deixar-lo ajagut allà, tan llarg com és.

D'això se'n dedueix que el major esforç que ha fet Madrid per alliberar-se del provincianisme ha servit, en realitat, per a afirmar l'esperit provinciana, que consisteix a ofegar-se dintre dels seus propis límits, com els gratacels són edificis que s'ofeguen per a seva base. El que s'anomena modernitat i cosmopolitisme no és allò oposat i contrari al provincianisme. Per això París, amb la seva vida tradicional, provinciana, no ha tingut mai esperit provinciana. Esperit, no costum. La veritable oposició al provincianisme és la universalitat. I en aquest front encara no ha començat la lluita a Madrid. Ni ho intenta, perquè seria una lluita inútil.

Tampoc no ha canviat la institució parlamentària a Espanya pel fet que els diputats prenguin cocktails al bar del Congrés.